

איחוד של לא-מפלגות

1

המועד שבו תצטרך הממשלה לגמור-אומר ולהחליט על הגבולות, שיקבעו את דמות-גופה ונפשה של ארץ-ישראל, הוא אולי מועד קרוב יותר משאנו משערים. החלטה זו – גם אם לא תהא מוצהרת תחילה כלפי חוץ – לא תהיה ענין קל, אך ברור כי גם האחריות להיעדרה הולכת ונעשית כבדה יותר ויותר. הכל יודעים כי משמעותה של החלטה כזאת היא משמעות שחורגת מתחומי מדיניות של חיי שעה. ענין זה מצד אמות-המידה היאות לו עשוי לעמוד במחייצתה של ההחלטה הגורלית שנתקבלה ביום הכרזת המדינה.

2

החלטה זו, לכשתתקבל, תעמיד את העם לא רק אל מול לחץ ואיומים – העשויים להירתע רק אם יווכח העולם שגם לו וגם לנו אין דרך אחרת – אלא גם אל מול משימות דחופות של התישבות ועליה ובנין שיחייבו את מלוא התאזרותה של האומה ובראש-וראשונה את כל כוחות-העמידה וכשרון-המעשה והאומץ של המדינה והנהגתה.

הנהגה זו עיקרה יהיה מיוצג על ידי שלוש המפלגות העומדות להתאחד בימים אלה והיא שתצטרך לשאת בחלק העיקרי של העול והאחריות. משום כך שעה שאנו שומעים כיום את אנשי הוותק המפלגתי מדברים על איחוד זה בלשון של "המשותף-הרב-על-המפריד" ובמושגים של שלום-בית שיבוא ויגיע סוף-סוף ליישר הדורים ולהשבית רוגז לשם שבת-אחים גם יחד, הרינו שומעים אמנם דברים טובים ונכוחים, אלא שלא זה עיקר בשעה זו. האחוה והשלום נחוצים במקרה זה לא משום מידות תרומיות, אלא מפני שאיחוד זה עתיד להנהיג את המדינה וכל כולו ייבחן ויוצדק רק לפי האופן שבו הוא עתיד להשתקף בהנהגה זו ולקבוע את טיבה וצביונה. אמנם כל מי שמזכיר כיום מושג זה של "הנהגה", בקשר עם תהליך האיחוד, מעורר מיד רתיעה כמי שחותר תחת ליכוד-אמת, ואף-על-פי-כן, שאלה זו היא העיקר.

לאמיתו של דבר, כשאנו אומרים "איחוד מפלגות" אנו נוקטים לשון שאינה משקפת את המציאות, שכן מפלגות במובן הנכון, כלומר התאגדויות אידיאולוגיות הקובעות את השקפת-עולמם וצביונם החברתי של המשתייכים אליהן – מפלגות ממש – אינן קיימות כיום בישראל. אפילו מפ"ם היא מפלגה רק במידה שיסודו הרעיוני של הקיבוץ הארצי, ולא דווקא יסודו הפוליטי, מתקיים בה. נכון, היה זמן – ולא בעבר הרחוק – שבו היו המפלגות הפוליטיות ביטוי עיקרי וזירה עיקרית של חיי המעשה וחיי הרוח בציבורנו. ההיאבקות האידיאולוגיות שבין המפלגות, אם לגבי זיקות ואוריינטאציות של חוץ ואם לגבי דרכי בנין הארץ, אם ברובד הפוליטי ואם ברובד המעמדי, היתה היאבקות שחריפותה הגיעה לקיצוניות שאין למעלה ממנה. אך על אף הקולות שקראו לריסון והתריעו על שנאה ועל חמת-קצף ששברו קיבוצים וניתקו קשרי-ידידות ושיבשו יחסים של חברה תקינה, לא היתה זו מחלוקת של דברים בטלים. אש-מריבה זו שככה עכשיו לא משום שבני-אדם החכימו וכיבו אותה, אלא מפני שהבעיות שהזינו אותה ירדו מן הפרק. לא על כך יש לתמוה אלא על העובדה שיחד עם הבעיות ירדו מסדר-היום גם המפלגות שנלחמו עליהן ואם קמו מאז ואילן בעיות חדשות הרי לא הזירה המפלגתית היא זירתן העיקרית. זירה זו נתרוקנה כמעט וגרמו לכך דווקא האדוקות והלוהטות שבמפלגות, ואף הללו לא אמונתן שנתבדתה היתה בעוכריהן, אלא דרכי דבקותן באמונה זו, דרך שנעשתה סמל לקנאות אטומה, גם כשהיא דגלה בהגיון בלבד, וסמל לשיעבוד גם כשהיא הניפה סיסמות חופש. דרך זו רוקנה את הדחף האידיאולוגי מכל משמעות של אמת ושל פכחון אנושי ונטלה מן המפלגות הפוליטיות את כוחן וסמכותן ככלי ביטוי וכלי הדרכה להמונים. כך בעולם וכך אצלנו.

מבלי משים נהפכו המפלגות בישראל לגופים ציבוריים שקיומם, לגבי החברים מן השורה, בא לידי ביטוי רק בעניני התקשרויות מינהלתיות של הווי, מצד לשכת-העבודה, או השירות הרפואי, ומצד ההצבעה לעת בחירות. המפלגות נעלמו למעשה כגורם פוליטי של ממש. נשאר רק ההנהגות. ההנהגות הללו, במידה שאנו מדברים במפלגות-הפועלים, אף הן נבדלות כיום זו מזו לא הבדלים פוליטיים של ממש, אלא הבדלים של מזג אישי, של צביון חברתי, של רקע, של קרקע-צמיחה. מצד מפ"ם עוד נשמעים אמנם קולות המביעים את יחס השלילה והבוז לגבי מניעים וגורמים שאינם "רעיוניים", אך גם הנהגת מפ"ם עצמה עיקרה הוא בצביון האישי ובהרכב החברתי וייחוד זה הוא העמוק והקובע, על אף כל הדיבורים על "ייחוד-השליחות" של המפלגה וכדומה. כך הדבר, על אחת כמה וכמה, לגבי שלוש המפלגות העומדות להתאחד. מבחינה פוליטית אין כאן שלוש מפלגות, אלא שלוש הנהגות. דבר זה בולט יותר במפא"י מאשר בשתי השותפות האחרות, שכן

אחדות-העבודה, מכוח קשריה עם הרובד הקיבוצי, שמרה על מידה של אופי רעיוני גם ברובד החברים מן השורה, ואילו רפ"י היו בה חיים מפלגתיים של שלבי גיבוש והתארגנות. לא כן מפא"י שהיא מופת למפלגה שאינה מפלגה אלא צמרת בלבד. כאן הגיע התהליך לידי שלמות. במידה שנתעוררו במפא"י לפני כמה שנים חיים מפלגתיים רעיוניים ברובד שלמטה מן המזכירות, ראתה ההנהגה הוותיקה בהתעוררות זו רק תאוות-שלטון של צעירים מתפרצים. פולמוס הפרשה, היה למעשה, הודות לבן-גוריון, התלקחות אחרונה של חיים רעיוניים שמחוץ לרובד הארגוני במפא"י, אך ענין זה נסתיים, כידוע, כפי שנסתיים ועד היום אין הצמרת חדלה מלשים את הפרק הזה ללעג ולקלס ולהוקיעו לדיראון. מאותה תקופה ואילך שקעה הנהגת מפא"י בערפל דחוס של עסקנות וחישובי יוקרה ופעולות-מנע מפני סטיות והפרות-משמעת. חייה נהפכו לפעולה מכאנית רצופה המתנהלת בתחומים של ניהול ארגוני וכשאתה שומע כיצד דובריה מביעים חששות מפני סכנות של כיתתיות העשויה להתחדש עם האיחוד, אתה כאילו שומע אותם חוששים שהחולה עשוי להחלים, חלילה.

5

לפי שעה עוד לא ברור עם יישאר בן-גוריון סיעת-יחיד בכנסת, או שיפרוש ממנה, אך אם יחליט לשמור על מקומו, ברור שסיעת-יחיד זו לא תהיה בטלה בששים-כפול-שתים בין הח"כים. לא פעם נאמר על בן-גוריון בשנים האחרונות שהוא שרוי במידבר פוליטי, אלא שלמראה צמרת מפא"י, שטענה כך, לא היה ברור היכן השממה האמיתית, שכן סימנו של מידבר אינו מיעוט האוכלוסים אל צחיחות-הקרקע. אמנם בדידותו עכשיו כאילו רבה עוד יותר וחבר-הכנסת דוד הכהן אמר אפילו כי אילו היה הולך אחרי בן-גוריון אל רפ"י לה היה עוזב אותו עכשיו, אך על אף נימת אבירות שבדיבור הזה, ייבחן ערכו של האיחוד לא במידה שבה הוא עשוי להוסיף על בידודו של בן-גוריון אלא במידה שבה עשוי לערער דברים שבידוד זה היה אחד מסימניהם. ההתמדה שהשקיעו הוותיקים בשמירת כבודה ויוקרתה של צמרת זו אינה חידוש, ודוגמא לכך אפשר להביא אפילו מדוד הכהן עצמו שסירב בשעתו להרשות לבן-גוריון להופיע לפני ועדת-חוץ-ובטחון כדי להביא בפניה ענין שנראה לו בעל חשיבות בטחונית ראשונה במעלה. יושב-ראש-הוועדה נימק ומנמק סירובו זה בכך שהוא ביקש למנוע העמקת התהום בין ראש-הממשלה הנוכחי ובין בן-גוריון. מסתבר שלא בלב קל החליט יו"ר הוועדה לנעול בפני המבקש את דלתי הוועדה, אך אינני יודע אם רבים תופסים את משמעותו של סירוב זה במלוא המידה. העובדה שאותו סירוב לא עורר אפילו המהום אחד של מחאה בהנהגת מפא"י ונתקבל כדבר המובן מאליו מעידה עד היכן הגיעה תעייית החושים שמקורה אותה פאניקה מתמדת של יוקרה ושל כבוד. אגב, סירוב זה עומד בתקפו עד היום ודלתי הוועדה הזאת סגורות בפני מי שבזכותו היא קיימת ובזכותו קיימים גם רוב עניני הבטחון שבהם היא עוסקת.

לקראת האיחוד נשמעים, כאמור, דברים נכוחים על אחווה וריעות ועל הצורך ברוח טובה של חברות וכבוד הדד. כל זה נכון, אך כל זה לא ישא פרי אם אותה רוח טובה לא תהא גם רוח של טלטלה שתהיה עשויה קודם-כל לא להדק קשרים קיימים, אלא להתיר אותם ולחדשם בצירופים אחרים. לא להעמיק ולהגביר זיקות קיימות, אלא ליצור אחרות במקומן, בדרך שתתאים לדרישות האלמנטאריות של זמננו. מי שמדבר על כך שהאיחוד צריך קודם-כל תקופת רגיעה והכשרת לבבות מסיח אותו מעיקר יעדו. הדברים שיעמדו בקרוב להחלטה ולהגשמה הם דחופים מכל "תהליכים טבעיים" ו"התקמות יחסים" וכיוצא באלה. העתיד, שלשמו דרושה ההיערכות החדשה, הוא לא רק אחרי כתלנו אלא הוא כבר חלק מן ההווה ותוך כדי "תהליכים" ומניעת זעזועים, אנו עשויים לעבור על פניו ולהחמיצו. איחוד זה צריך לעשות הכל כדי לא להפסיד את הדברים אשר בלעדיהם אף הוא אינו חכרח ואפשר גם בלעדיו.